

Журба О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики
викладання навчальних предметів
КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасна освіта зорієнтована на інтелектуальний і творчий розвиток особистості, яка здатна за допомогою сформованих компетентностей, ефективно реалізуватись в сучасному світі, брати активну участь у житті громадянського суспільства, навчатись упродовж усього життя. Тому завданням післядипломної педагогічної освіти є організація такого навчального процесу, який готує адаптованого до проблем сучасного суспільства педагога, розвиває його фахові компетентності для ефективної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

Навчання дорослої людини має здійснюватись на засадах андрагогічного підходу, який передбачає урахування інтересів і запитів людини, її життєвого і професійного досвіду, партнерської взаємодії всіх суб'єктів навчального процесу. Інтерактивне навчання найбільшою мірою відповідає психологічним особливостям і педагогічним закономірностям навчання дорослих. Таке навчання розвиває в дорослих учнів уміння критично мислити, приймати самостійні рішення, вирішувати конфліктні ситуації, закріплювати теоретичні знання на практиці.

Питання впровадження інтерактивного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти досліджували Т. М. Гавлітіна, Л. І. Даниленко, В. І. Ковальчук, Л. Д. Крамаренко, Л. Б. Лук'янова, Л. Я. Набока, В. Ф. Паламарчук, О. І. Пометун, С. О. Сисоева та ін.

Сучасні зміни в житті суспільства, динамічне зростання обсягу і складності знань і умінь, необхідних для професійної діяльності, суттєво впливають на процес навчання дорослих. Потреби, мотиви, професійні проблеми відіграють провідну роль у процесі навчання; дорослий прагне самостійності, самореалізації, самоуправління в усіх сферах життя, включаючи й навчання; дорослий володіє досвідом, який можна використати як у ході його навчання, так і у навчанні колег.

При виборі методів роботи у ході підвищення кваліфікації педагогів Т. М. Гавлітіна рекомендує враховувати наступні принципи:

- актуальність – те, про що говориться під час навчання, повинно мати відношення до професійного або приватного життя (дорослі погано сприймають абстрактні теми);
- участь – активна участь у навчальному процесі та безпосереднє застосування нових знань і навичок на практиці (особливо у професійному навчанні громадянських і особистісних навичок);
- повторення – закріплення в пам'яті та перетворення набутих навичок у звички;
- зворотний зв'язок – інформація про те, наскільки відбувся рух уперед, що дозволяє скорегувати свою поведінку з метою досягнення відмінних результатів [1, с.5].

Як вважають Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук: «чим вищий рівень професійної компетентності фахівця, тим більшою має бути частка інтерактивних форм і методів роботи з ним у навчальному плані курсів підвищення кваліфікації» [2, с.21]. При інтерактивному навчанні, наголошує С. О. Сисоева, всі учасники навчального процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються у реальну атмосферу ділового співробітництва з розв'язання низки проблем відповідно до їх інтересів, потреб і запитів [3, с. 47].

Інтерактивна взаємодія, підкреслює О. І. Пометун, виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Інтерактивне навчання орієнтоване на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної багатосторонньої комунікації [4, с. 9].

Навчання дорослих висуває певні вимоги до викладачів, які повинні стати консультантами, модераторами, фасилітаторами, які мають не лише ґрунтовні професійні знання, але демократичний стиль спілкування, готовність забезпечити індивідуальний підхід до кожного слухача.

Інтерактивне модель навчання передбачає застосування технологічного підходу, тобто застосування інтерактивних технологій, загальною ознакою яких є принципи інтеракції: багатостороння комунікація, взаємодія і взаємонавчання, кооперована навчальна діяльність з відповідними змінами ролі і функцій як слухачів, так і викладачів. Кожна з інтерактивних технологій навчання містить чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, та розумові і навчальні умови, форми, засоби й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. Інтерактивні методи є частиною інтерактивних технологій навчання і разом з цілями, відповідно з структурованим змістом та засобами навчання складають інтерактивну модель.

Визначають технології опрацювання дискусійних питань («прес», обери позицію, дерево рішень, аналіз ситуацій, дискусії, дебати тощо), технології кооперативного навчання (робота в парах, робота в малих групах), технології колективного та колективно-групового навчання (ротаційні трійки, акваріум, ажурна пилка, два – чотири – всі разом тощо), технології ситуативного моделювання (симуляція, імітація, рольова гра тощо) [5].

Одним із важливих засобів удосконалення педагогічної майстерності вчителів є організація і проведення дискусії – публічного обговорення якогось спірного питання. Важливим у дискусії є не демонстрація того, що знають і вміють її учасники, а пошук істини, прагнення пізнати більше, зрозуміти сенс проблеми, толерантно ставитись до поглядів один одного.

Наведемо приклад з практичного заняття для вчителів історії на курсах підвищення кваліфікації у ЖОШПО. Тема заняття «Методичні умови проведення практичних робіт на уроках історії», після вступного слова викладача про засади побудови шкільної навчальної програми з історії, проводимо дискусію «Чи доцільно проведення практичних робіт на уроках історії з 5 класу?». Всі вчителі навчальної групи беруть активну участь у дискусії. Після закінчення дискусії, слухачі об'єднуються в декілька груп і моделюють практичне заняття з історії для учнів 5-класу. Кожна група представляє своє заняття, педагоги його активно обговорюють. В кінці заняття проводимо рефлексію пізнавальної діяльності, шляхом виконання вправи «Незакінчене речення». Слухачі висловлюють свою точку зору на проблему, яка розглядалась на занятті «Для мене сьогодні важливим було...».

Тренінг – це форма навчання, що орієнтована на відпрацювання й закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь слухачів, взаємний обмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії. На тренінгу «Організація пізнавальної діяльності учнів в процесі навчання» педагоги, виконуючи різноманітні інтерактивні вправи, знайомляться з методичними умовами проведення сучасного компетентнісного, особистісно зорієнтованого уроку.

Проведення педагогічних дебатів сприяє розвитку у слухачів вмінь аналізувати інформацію, наводити аргументи, відстоювати свою точку зору. Тема дебатів завжди є твердженням сформульованим приблизно так, як формулюються питання на референдумах. Наприклад, «Покарання дітей у родині: це виховний процес чи порушення прав дитини?». Перша команда посідає стверджувальну позицію – доводить тезу за допомогою аргументів і спростовує аргументи протилежної сторони. Команда заперечення

виступає проти тези й аргументів, запропонованих командою ствердження. Час виступу кожного учасника дебатів чітко регламентовано.

Цікавою груповою формою інтерактивного навчання є метод кейсів – використання у навчанні конкретних ситуацій. Кейси – це навчальні матеріали, в яких сформульовані практичні проблеми, що передбачають колективний або індивідуальний пошук їх вирішення. Матеріали кейсів мають бути актуальними, проблемними, цікавими для обговорення.

Важливою формою роботи, вважаємо, виконання педагогами творчих проектів під час навчання на курсах підвищення кваліфікації вчителів в ЖОШПО. Слухачі розробляють і презентують колегам колективні групові проекти над якими працювали протягом місяця. Наприклад, вчителі історії виконували такі проекти: «Методичні засади опрацювання пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва на уроках історії», «Методика формування картографічних вмінь на уроках історії», «Формування аксіологічної компетентності учнів на уроках історії в 9 класі»: вчителі географії: «Формування предметних компетентностей на уроках географії», «Роль географічного краєзнавства у формуванні ключових компетентностей учнів» та інші.

Основні вимоги до створення проекту:

- наявність освітньої проблеми, над якою будуть працювати вчителі
- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;
- творча активність учасників;
- використання інтерактивних методів роботи над проектом;
- педагогічна цінність проекту.

Така форма роботи з вчителями дозволяє їм швидше адаптуватись до нових умов роботи, переосмислити завдання освіти, підвищити свою професійну компетентність.

Отже, інтерактивне навчання в системі післядипломної педагогічної освіти буде ефективним за умови, якщо воно: зорієнтоване на вирішення конкретних професійних проблем вчителів; базується на життєвому досвіді слухачів з максимальним його використанням, здійснюється в неформальній, атмосфері взаємодії, взаєморозуміння та взаємоповаги всіх учасників навчального процесу.

Застосування інтерактивного навчання викликає інтерес до занять, сприяє виникненню позитивної мотивації, зростанню професійної майстерності педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавлітіна Т. М. Проблеми методики навчання дорослих. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://roippo.org.ua/upload/iblock/71b/gavlitna-t.m.problemy-metodyky-navchannya-doroslykh.doc>.
2. Даниленко Л. Зміст післядипломної освіти в інноваційному полі перетворень / Л.Даниленко, В.Паламарчук // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – №1. – С.16 – 22.
3. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / О.С. Сисоєва; НАПН України. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. –К.:В.Д. «Екмо», 2011. – 324 с.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – Київ., 2007. – 144 с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. посібник] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

